



ČESKÉ ŠVÝCARSKO

ZPRAVODAJ SPRÁVY NÁRODNÍHO PARKU ČESKÉ ŠVÝCARSKO



Listopad 2005

4. ročník

2/2005

Z OBSAHU:

Jeseter velký	3
Skřivan lesní, mýval severní	4
Fauna Růžovského vrchu	5
Geologické okénko	7
Vzácní hosté, nebo budoucí starousedlíci	8
O sokolech a lidech	9
Rybí přechody na Kamenici v provozu	10
Křest kalendáře České Švýcarsko 2006	12
Toulky Zadní Zemí a krajem sv. Zdislavy	14
Uklidíme svět!	16

Požár nás připravil o „Mariánku“

V časných ranních hodinách v pátek 9. 9. 2005 došlo v NP České Švýcarsko k požáru, který zcela zničil jedno z jeho nejnavštěvovanějších míst - Mariinu vyhlídku u Jetřichovic. Požár způsobili svou nedbalostí dva mladíci z Litoměřic, kteří se rozhodli přenocovat v chatce na vrcholu. Manipulací s otevřeným ohněm zapálili chatku na vrcholku skály. Od padajících hořících zbytků chatky se

vzňal les i přístupová schodiště. Vzhledem k silně poškozené přístupové cestě a zejména skalnímu bloku s vyzdívkami je přístup na vyhlídku až do odvolání zakázán. Hrozí zřícení částí zdiva i skalního bloku a zavalení přístupu!!! Červeně značená stezka z Jetřichovic směrem na Rudolfův kámen je přístupná. Rovněž Vilemínina vyhlídka s výhledem na spáleniště je přístupná. Respektujte



Foto: V. Sojka



Požár nás připravil o „Mariánku“

však ve vlastním zájmu uzavírá slepé odbočky na Mariánu vyhlídku.

Vzhledem k extrémně nepřístupnému terénu a značnému převýšení bylo nutno zásahu několika hasičských sborů.

Správa NP České Švýcarsko chce touto cestou vyjádřit upřímný dík zásahovým jednotkám profesionálních i dobrovolných hasičů z České Kamenice, Děčína, Hřenska, Děčína - Starého Města, Dolního Podluží, Horního Žlebu, Horních Habartic, Chříbské, Labské Stráně a dále všem ostatním pomocníkům a dobrovolníkům, kteří významně přispěli k likvidaci požáru.

Antonín Votápek





VYHUBENÉ A NEZVĚSTNÉ DRUHY LABSKÝCH PÍSKOVců (ČESKOSASKÉHO ŠVÝCARSKA)

Díl 1. Jeseter velký (*Acipenser sturio*)

Jaký to asi musel být zážitek vidět tuto impozantní rybu, která mohla dorůstat rekordní délky až 6 m a vážila více než 300 kg (rekordně až 1 000 kg). Jeseter velký táhl, stejně jako losos, z moří do řek, kde probíhalo jeho tření. Po vytření se však vracel rychle zpět do moře. Na naše území se dostával **Labem** někdy až do Ohře (Kadaň) a Vltavy (Praha), výjimečně také Odrou na severní Moravu (Bohumín). Vrchol tahu probíhal v období kolem dubna a tření probíhalo v červnu a červenci na šterkovitých proudem vyhloubených místech říčního koryta. Impozantní byl i počet jeho 2 - 3 mm velkých hnědě zbarvených jiker (velmi ceněný kaviár), kterých mohlo být podle velikosti samice i přes 2 miliony (rekordně až 7 milionů). Po vykulení již za 2 měsíce odplouvali malí jeseteři do moře. Jeseter se živil zejména mlži a malými rybami.

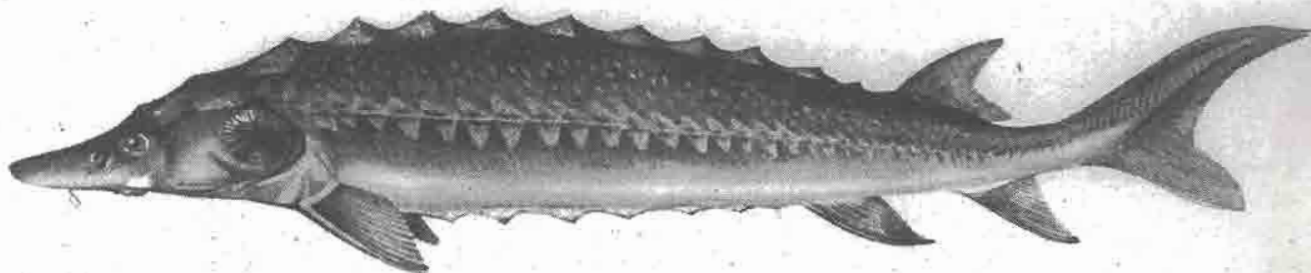
První doložený údaj z našeho území pochází z roku 1577, tehdy byl uloven 1 kus u Litoměřic. V letech 1858, 1860,

1863, 1870 bylo vyloveno vždy po 1 kusu z Labe u Prosmyk a roku 1879 byl 1 kus uloven u Českých Kopist. Další jeseteři vždy po jednom kusu pocházejí z let 1886 (délka 230 cm) a 1889 (200 cm a váha 60 kg) opět od Litoměřic, z roku 1889 od Žalhostic, 1891 od Počápel a 1894 z Choratic u Děčína (220 cm, 120 kg, 45 kg kaviáru). Kolem roku 1900 byli vyloveni 3 jeseteři v oblasti Roudnice nad Labem – Horních Počápel. Dvě stě kilogramů těžký jeseter, který měl 35 kg kaviáru, byl uloven také kolem roku 1900 znovu u Prosmyk na Litoměřicku. V tomto období byl 90 kg těžký jedinec chycen u Dobkovic na Děčínsku a další kus (102 kg, 225 cm) v roce 1901 u Dobříně na Roudnicku. Dále byli v roce 1902 asi 50 kilový a v roce 1903 asi 170 cm dlouhý jeseter (ten je uložen v Národním muzeu v Praze) uloveni opět u Počápel. V roce 1904 byl chycen 1 kus (145 kg) u Děčína a v roce 1912 další jedinec v Ústí n. L. - Střekově. Osud jesetera velkého na našem území se završil ještě před

2. světovou válkou, kdy z roku 1933 pochází poslední zjištění. Tehdy pozorovali rybáři jeden asi dvoumetrový exemplář pod Střekovem v Ústí n. L.

Co způsobilo jeho vyhubení? Na vině je zejména nadměrný lov, vždyť například v Magdeburku bylo v roce 1834 uloveno až 3 000 kusů!!! Dále znečištění řek a výstavba různých vodních děl, která tvořila překážku pro migraci. Jeseter velký totiž není schopen překonávat tyto člověkem vytvořené bariéry a i malý jez mu znemožní migraci proti proudu.

V současné době je jeseter velký na pokraji absolutního vyhubení a celosvětově je veden jako **kriticky ohrožený!** Malé populace ve Středozezemí a Černém moři se ukázaly být dvěma samostatnými druhy. Naši jeseteři velcí patřili ke druhu, jehož populace obývaly východní Atlantik od Norska až po Španělsko. Bohužel, z tohoto poměrně rozsáhlého areálu zůstaly pouze trosky a jeseter velký se vyskytuje snad již jen u ústí řeky Gironde ve Francii. **Pavel Benda**



Černý čáp – report

Dne 22. 8. 2005 byl náš čáp černý pozorován v **Chorvatsku** na lokalitě Kopački – rit, Žadaň bara. Tato lokalita se nachází ve Východní Slavonii se správním střediskem Osijek. Tohoto čápa jsme kroužkovali v roce 2003 jako mládě na hnízdě na Doubicku. Není to však první zpráva o tomto našem cestovateli. V srpnu loňského roku byl pozorován v **Maďarsku** v regionu Bekes, na lokalitě Bi-

harunga (viz Zpravodaj Národního parku České Švýcarsko 1/2005).

Ve dnech 1. – 5. 9. 2005 se zdržoval další náš čáp tentokrát ve středním **Španělsku**, v autonomním regionu Kastilie – León, v provincii Segovia, na lokalitě Laguna de Cantalejo (ta se nachází severozápadním směrem od Madridu). Toho jsme kroužkovali 9. 6. 2004 jako mládě na hnízdě v okolí Mezní Louky. Tato

zpráva je výjimečná hned ze dvou pohledů – je to naše první hlášení ze zahraničí z tohoto hnízdiště a také náš první důkaz o tom, že černí čápi z Českého Švýcarska využívají také **jihozápadní tahovou cestu** přes Španělsko. Čáp se zdržoval ve společnosti dalších ptáků 14 – 16 ptáků, mezi kterými byl kroužkovaný čáp z Belgie a kroužkovaný mladý pták z Francie. **Pavel Benda**





Ještě jej můžeme vidět - skřivan lesní

Skřivan lesní (*Lullula arborea*) je druhem, který pokud ovšem budeme mít štěstí, spíše uslyšíme než uvidíme. Tento malý ptáček je štíhlejší než vrabec, má krátký slabší šídlovitý zobák a poměrně krátký ocas s bělavými špičkami. Celkové zbarvení je hnědě skvrnitě s výraznými nadočnými proužky široce se spojujícími v týle. Peří na temeni může být vztyčeno ve stříškovitou čepečku.

Skřivan osídluje suchá stanoviště, porostlá sporou přízemní vegetací a rozptýlenými stromy. Hnízdí na zemi. V naší oblasti to byly stanoviště na písčitých půdách, např. suché řídké borové lesy, vřesoviště a okraje lesů. Nejzajímavější a nejnápadnější je, jak už tak u nenápadně zbarvených ptáků bývá, jeho nádherný zpěv. Bohatostí svého zpěvu a přednesem patří mezi naše **nejlepší pěvce**. Zpěv byl studován mnoha odborníky a bylo zjištěno, že jeho píseň obsahuje více než 2 000 motivů! Zpívá i v noci, kdy už všichni ostatní ptáci mlčí.

Tento druh zřejmě nebyl na území Labských pískovců nikdy příliš početným a rozšířeným. Již J. Michel (1929) udává pouze nehojný výskyt u Maxiček, Huntířova a Nové Olešky.



Kresba: Petr Nesvadba

Významný ornitolog Jiří Vondráček zaznamenal v druhé polovině 20. stol. pozorování od Doubic, Rynartic a Tisé. Kolega Martin Horyna předpokládal hnízdění u Maxiček v roce 1984. Jediná mně známá lokalita, kde se ještě skřivan lesní v současné době vyskytuje, jsou lesní školky u Bynovce, kde v roce 1997 zpívalo 3 – 5 samců, v roce 1998 – 1 zpívající samec, v roce 2001 – 3 zpívající samci, v roce 2004 – 1 zpívající samec a v roce 2005 – 1 až 2 zpívající samci. V Saském Švýcarsku není již řadu let žádná lokalita tímto druhem obsazena. V České republice patří mezi **silně ohrožené druhy** a je chráněn i v EU v rámci soustavy NATURA 2000. Není proto divu, že jedna z prvních exkurzí „Ornitologického klubu při Labských pískovcích“ vedla právě za skřivanem lesním.

Správa CHKO Labské pískovce se snaží hnízdiště u Bynovce alespoň částečně zachovat a provedla zde již řadu náročných managementových opatření (např. vyřezání náletu). Zbývá jen doufat, že se skřivan lesní alespoň na této lokalitě udrží i do budoucna a my budeme moci slyšet jeho sladce melancholický zpěv, měkce se nesoucí noční krajinou. **Pavel Benda**

Mýval severní, nový nepůvodní druh pro Labské pískovce

Mýval severní (*Procyon lotor*) je původem ze severní Ameriky, zde se vyskytuje v lesích kolem vod, v USA běžně také v blízkosti člověka. V Evropě byl vypuštěn v roce 1934 v Hesensku a aklimatizační pokusy probíhaly také na území bývalého SSSR. Dnes obývá kromě německého území i státy Beneluxu, Švýcarsko a částečně Francii. Zdomácněl v Bělorusku i jinde v Pobaltí, a také v sousedním Rakousku. V České republice se objevuje od 50. let 20. století a jeho zatím řídký rozptýlený výskyt je znám téměř z celého území, zejména však z oblasti jižní a střední Moravy.

První údaj o výskytu mývala severního z Děčínska je z června 2000, kdy byl pozorován jeden kus v okolí **Malé Veleně** (CHKO České středohoří). Další zjištění pochází z léta 2003, kdy jeden kus přebíhal silnici vedoucí z **Huntířova do Ludvíkovic**, přibližně v místě čerpací stanice na vrcholu stoupání.

Třetí zjištění pochází taktéž z oblasti **Huntířova**, kdy byl jeden kus odchycen 12. 6. 2005 u rodinného domku u Františkova vrchu, když žral psí granule. Tento odchycený jedinec byl dodán do ZOO Děčín. Obě poslední pozorování se vztahují k hraniční oblasti CHKO Labské pískovce a CHKO České středohoří a týkají se tedy obou území.

Mýval severní je svým životem poměrně silně vázán na lidská sídla, kde se přizívuje na odpadcích, krmívu pro domácí zvířata, ale také „vykrádá“ spižirny apod. Je to velmi přízrakovitý všežravec s noční aktivitou, dožívající se v přírodě až sedmáct let. Zda zdomácnění dalšího nepůvodního druhu bude pro naši původní faunu znamenat významnou komplikaci nebo i konkurenci, se snad brzy ukáže. V každém případě je nutno mývala severního považovat za nežádoucí druh.

Pavel Benda



Unikátní fauna Růžovského vrchu

Od roku 2000, tedy od doby vzniku národního parku, probíhá na mnoha lokalitách intenzivní faunistický výzkum živočichů. Pozornost se v poslední době zaměřuje především na málo prozkoumané skupiny, ke kterým patří bezesporu drobný a často opomíjený hmyz. Velmi významnou lokalitou parku je národní přírodní rezervace Růžák na Růžovském vrchu.

Několik posledních let byla na Růžáku sledována především fauna fytofágních druhů hmyzu, mezi které patří zejména nosatci, mandelinky a větevníčci. Uvedené skupiny brouků slouží jako modelové skupiny pro ekologická a biocenologická studia, neboť se většinou jedná o organizmy úzce stanovištně vázané. Proto jsou tyto živočichové bezprostředně použitelní pro účely nejrůznějších biologických průzkumů.

K zjišťování fytofágních druhů hmyzu se používá běžných entomologických metod. Nejzákladnější a nejčastěji používanou metodou je tzv. smýkání. Při této metodě se materiál získává sítí smýkáním vegetace (především rostlin a nižších keřů). Dále je využívána metoda oklepávání, která je vhodná pro zjišťování nejrůznějších druhů hmyzu žijících ve vyš-

ších patrech, tedy na keřích a nižších partiích stromů. Metodou prosívání, která se rovněž používá, bylo možné zjistit ty druhy hmyzu, které žijí v hrabance či ve svrchních vrstvách půdy. Jako doplňková metoda se využívá rovněž individuální sběr náhodně viděných či cíleně hledaných jedinců.

K vyhodnocení zjištěných fytofágních druhů brouků byla využita metodika, která se běžně používá při hodnocení přírodního prostředí. Princip této metody spočívá v přiřazení tzv. indikačního významu (ekologické kategorie) ke každému druhu brouka. Jednotlivé druhy jsou tak zařazeny do některé ze tří **indikačních ekologických kategorií**. Základním hlediskem pro zařazení druhů do jednotlivých kategorií je především šíře ekologické vazby jednotlivých taxonů a jejich vázanost k jednotlivým typům přírodního prostředí.

Jednotlivé druhy všech fytofágních druhů brouků lze rozdělit do tří ekologických kategorií:

1. Kategorie R: druhy reliktní. Do této skupiny patří druhy s nejužší ekologickou vazbou. Jde často o velmi vzácné a ohrožené druhy přirozených a nepříliš poškozených či zachovalých ekosystémů. Do této skupiny patří např. druhy sutí, klimaxových lesů, pramenišť a druhy s boreomontánním rozšířením. Důležitým aspektem je, že tyto druhy jsou obvykle úzce vázány na přirozené biotopy reliktního charakteru a jsou nepřizpůsobivé změnám a zásahům do biotopu. Při nevhodných a necitlivých zásazích do prostředí biotopu obvykle rychle a nenávratně vymizí.

2. Kategorie T: druhy typické. Do této skupiny patří druhy typické pro určité charakteristické biotopy. Jsou již více adaptabilnější a osídlují sice více či méně přirozené nebo přirozenému stavu blízké biotopy, mají však schopnost vyskytovat se i na náhradních druhotných biotopech shodného typu. Často se vyskytují i na náhradních biotopech, které se nacházejí v blízkosti původních biotopů. Důležitým aspektem pro tuto ekologickou skupinu živočichů je právě jejich schopnost adaptace na jiné, vždy



Mandelinka *Apteropeda orbiculata* – teplomilný představitel zachovalých biotopů. Foto: J. Šmucar

však obdobné (byť nepůvodní) typy biotopů. Do této skupiny patří především druhy lesních porostů.

3. Kategorie E: druhy expanzivní. Do této skupiny patří druhy, které mají jen zcela minimální či žádnou vazbu na charakter a kvalitu prostředí a jednotlivých biotopů.

Pro hodnocení dané lokality mají zásadní význam pouze kategorie R a T.

V rámci dosud provedeného výzkumu bylo na Růžovském vrchu zjištěno celkem 72 druhů nosatců, 42 druhů mandelinek a 3 druhy větevníčků. K nejvýznamnějším patří jednak druhy, které normálně žijí na vyšších horách, ale na Růžáku se udržely na chladnější severní straně. Sem patří i velevzácný nosatec *Plinthus tischeri*, který normálně žije v Karpatech při horní hranici lesa. Druhou skupinu tvoří unikátní druhy, které jsou vázány pouze na přirozené lesní biotopy. K těmto živočichům patří např. větevníček pryskyřičný (viz foto), který žije pouze v přirozených bučinách na houbami napadeném odumřelém dříví. A konečně třetí skupinou jsou významné indikační druhy, které dokládají kontinuitu, tj. stálost a přirozenost lesa na dané

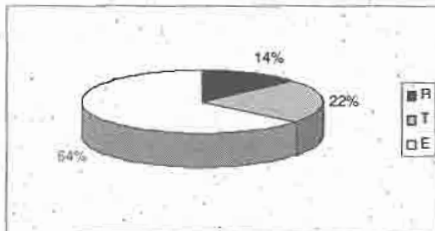


Nosatci rodu *Acalles* a *Echinodera* jsou důkazem zachovalosti a přirozenosti zdejších lesů. Foto: J. Šmucar



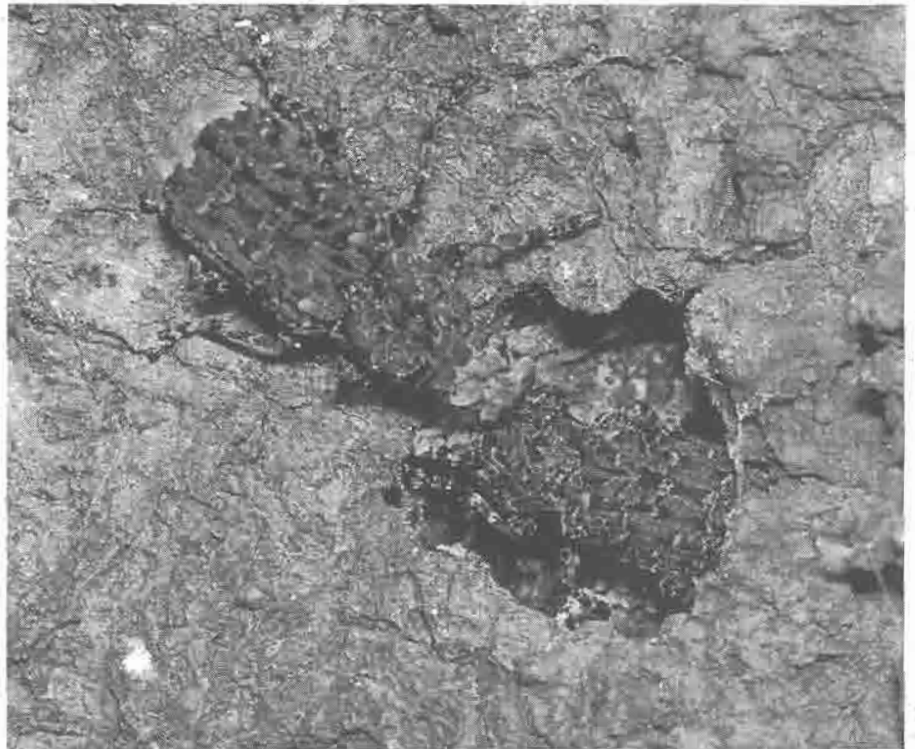
lokalitě. Mezi takové patří bezkřídlí nosatci rodu *Echinodera* (viz foto). Tito nosatci nemají schopnost letu, nemohou se tedy šířit a nenávrtně z přírody mizí při nevhodném zásahu člověka do prostředí. V rezervaci Růžák však úspěšně přežívají a nejsou zde nikterak vzácní.

Na grafu je znázorněno procentické zastoupení druhů z indikačně významných skupin (reliktní - R a typické - T), které dokumentují velkou přírodovědnou hodnotu tohoto území.



Fauna Růžovského vrchu je skutečně zcela unikátní a další výzkum v této oblasti jistě přinese nálezy mnohých druhů, včetně velmi významných.

Miloš Trýzna



Větvníček pryskyřičný – brouk přirozených bučin.

Foto: L. Blažej

Seminář o invazních druzích NP České Švýcarsko

V rámci projektu Setkávání - Svět přírody a lidí, který se do paměti návštěvníků Krásné Lípy dne 3. 9. 2005 vryl spíše pod označením *Dny České Švýcarska, se v Kulturním domě v Krásné Lípě v pátek 2. 9. 2005 uskutečnil i celodenní seminář pro odborně zaměřenou veřejnost, který měl za cíl jednak seznámit účastníky s problematikou lesnických managementových opatření a dosavadními zkušenostmi,*

ale nabídnout prostor pro dotazy a výměnu zkušeností. Přednášky pokrývaly celé spektrum problémů, z nichž největší důraz byl kladen na odstraňování borovice vejmutovky z lesních společenstev NP.

Ačkoli mnozí s přihlášením na seminář dlouho váhali, takže se spekulovalo také o zrušení semináře pro nedostatečný zájem, zúčastnilo se nakonec téměř padesát hostů, mezi nimiž byli

i zástupci obcí, Ministerstva životního prostředí ČR i pracovníků blízkých chráněných území včetně zástupců Správy NP Saské Švýcarsko.

Pro příští rok se na začátek září opět připravuje obdobný odborný seminář, tentokrát s cílem seznámení o výzkumných projektech, které v NP České Švýcarsko probíhaly či dosud probíhají.

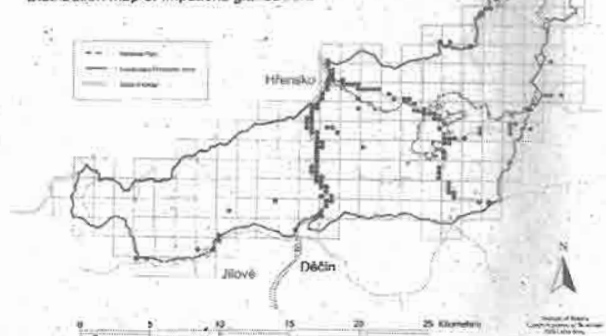
Antonín Votápek



Kejklírka skvrnitá (*Mimulus guttatus*), v minulosti pěstovaná jako okrasná rostlina; záhy zplaněla a dnes se hojně vyskytuje podél břehů Kamenice a Křinice. Původem ze Severní Ameriky...

Elbe Sandstones (Bohemian Switzerland)

Distribution map of *Impatiens glandulifera*



Mapa výskytu netýkavky žláznaté (*Impatiens glandulifera*). Původem pochází ze subtropických oblastí Indie, z předhoří Himaláje. Na území NP hojná podél Kamenice, Křinice a dalších toků.



Slovo úvodem...

Národní park České Švýcarsko je působivou pískovcovou krajinou s množstvím ostrých hřbetů, vysokých skalních věží, úzkých roklí a hlubokých soutěsek. Určitě stojí za to, do složi-

tého labyrintu skal proniknout, neboť právě zde se skrývají ledasjaká zajímavá překvapení.

V pravidelném "geologickém okénku" vás vždy seznámím s více či méně známými jevy

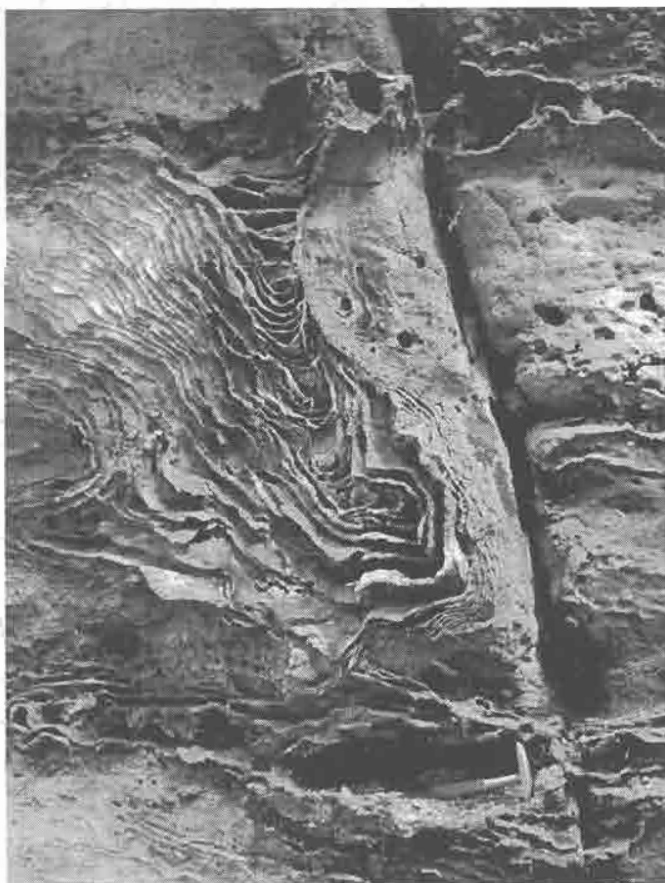
a útvary, které je možné v Českém Švýcarsku nalézt, a které jsou zároveň jeho neodmyslitelnou součástí.

Zuzana Vařilová

Železité krajky pískovců Českého Švýcarska

Pozornosti bystrého návštěvníka národního parku jistě neuniknou na skalních stěnách přítomné, tmavě zbarvené součásti pískovců, které mnohdy upoutají svým velmi nezvyklým tvarem. Jde o zvláštní rezavě hnědé až tmavě hnědočervené linie a ornamenty, které díky své větší pevnosti a odolnosti vůči zvětřování často plasticky vystupují z pískovcových hornin. Přestože některým lidem mohou svým tvarem připomínat například kamenné růže, zkamenělé klády či létající stroje neznámých vesmírných civilizací, jde „pouze“ o formy proželeznění pískovcových hornin – odborně zvané **železité inkrustace** (lidověji pojmenované „železivec“).

Železivec jsou přírodní útvary, jejichž původ je stále trochu opředen tajemstvím. Tyto akumulace oxihydroxidů železa jsou formovány buď do svislých či mírně ukloněných desek sledujících zlomy a pukliny nebo do nepravidelných, různě zprohýbaných, koncentrických až trubcovitých útvarů uvnitř skalního masívu. Spíše ojediněle jsou zde přítomna vodorovná deskovitá tělesa tvořící místy charakteristické pokličky (podobné těm na Kokořínsku).



Skalní stěna v Temném dole zdobena výrazně zprohýbanými až koncentrickými formami proželeznění. Foto: Z. Vařilová

Geologové studující proželeznění se domnívají, že vzniklo pravděpodobně v období třetihor, kdy horké mineralizované roztoky uvolňované v souvislosti s intenzivní sopečnou činností prostoupily pískovcovými hominami a následně se vysrážely v podobě právě těchto zvláštních akumulací. Na několika místech v národním parku byla terénním ohledáním dokonce prokázána historická těžba železitých poloh v pískovcích. Jedná se o tzv. železné jámy, které je možné vidět například u Kyjovského údolí, nad údolím Brtnického potoka či nedaleko Tokáně.

V současnosti je možné tyto železité akumulace objevit ve větší či menší míře ve všech pískovcových oblastech České republiky. Proželeznění obvykle vytváří na skalních stěnách jedinečné bizarní a nepřehlédnutelné tvary a zvyšuje tak estetickou hodnotu pískovcové krajiny. Širší veřejnosti známé železivec Českého Švýcarska jsou v populárních publikacích a průvodcích často uváděny jako oblíbené turistické či horolezecké cíle. K nejnavštěvovanějším patří například **Rudolfův kámen** či **Baldurova jehla**.

Pro zájemce o detailnější problematiku „železivců“ v Českém Švýcarsku nebo i jiných pískovcových oblastech doporučuji tyto publikace:

- Adamovič, J., Čílek, V. (eds.) (2002): *Železivec, Pseudokrasový sborník*, sv.2. Knihovna ČSS 37, Praha.

- Adamovič, J., Čílek, V. (eds.) (2002): *Katalog vybraných významných geologických lokalit pískovcových oblastí. - Železivec české křídlové pánve*. Knihovna ČSS, Praha.

Zuzana Vařilová



Pohled na část převisu zvaného „Kemp Tramtárie“, jehož zadní stěna je tvořena deskovitým železivcem.

Foto: Z. Vařilová



Skalní hřib na Rudolfově kameni vznikl díky přítomnosti proželeznění v jeho nejsvrchnější části, které je mnohem odolnější vůči zvětřování a odnosu než samotný pískovec. Foto: Z. Patzelt



Vzácní hosté, nebo budoucí „starousedlíci“?

O čem si dnes budeme povídat? Bude-
tě se asi divit, ale o mechorostech, a to
o **mechorostech epifytických**.

Epifyté jsou rostliny, které žijí přised-
le na těle jiné rostliny, nejčastěji na kůře
stromů. **Epifyté nejsou parazité!**



**Kmen javoru kleny porostlý
epifytickými mechorosty**

Kořeny parazitů pronikají do těla hos-
titské rostliny na níž parazitují a z je-
jích buněk si pak berou veškeré živiny
potřebné k životu.

Epifyté jsou pouze přechyceny k povr-
chu rostliny a živiny potřebné k životu:
1. si vyrábějí sami, procesem zvaným fo-
tosyntéza, 2. přijímají rozpuštěné ve vodě,
která k nim přichází ve formě srážek, nebo
jako voda stékající po kmeni stromu, či
přímo ze vzdušné vlhkosti.

Takovým nejznámějším příkladem epi-
fytismu jsou tropické orchideje, které ros-
tou na větvích v korunách stromů. Ne-
musíme však chodit tak daleko, abychom
nějaké ty epifyty viděli. Jistě jste už po-
tkali strom porostlý mechorosty a lišej-
níky, někdy na vás může z úžlabí v koru-
ně stromu vykuknout i kapradina. Tak
tohle jsou ty naše středoevropské epify-
ty. Možná namítnete, že tyhle nejsou tak

pěkné, mechy jsou zelené a všechny stej-
né, lišejníky jsou divné a šedivé. Tak proč
se jimi vůbec zabývat! No vidíte, vše je
relativní, podíváte-li se lupou aspoň 10x
zvětšující, objeví se před vámi jiný svět.
Jednotná zeleň se promění v džungli
mechových rostlinek s různými tvary líst-
ků, některé jsou větší, jiné menší, jedny
jsou zahnuté jako srpek měsíce, jiné rov-
né jako pravítko, uvidíte lístky oválné,
tenké, široké, trojúhelníkovité a kdoví
jaké ještě. Lišejníky mohou hrát všemi
barvami, od hnědé, zelené, šedé až po sytě
žlutou.

Vraťme se však na začátek. Proč si dnes
vlastně o epifytech vůbec povídáme?
Možná si ještě ze školy pamatujete něco
o tom, že lišejníky jsou organismy citli-
vé ke znečištění ovzduší. V místech, kde
je ovzduší špatné se prakticky nevysky-
tují, resp. zde rostou jen ty nejodolnější
druhy, a naopak. Podobně je tomu také u
mechorostů. Existují mezi nimi druhy,
které jsou velmi citlivé ke znečištění
ovzduší, a proto se ve znečištěných ob-
lastech nevyskytují.

Takové organismy, které svým výsky-
tem, či absencí poukazují na určitý stav
prostředí (čistota ovzduší a vody, přítom-
nost měděné žíly v hornině, přítomnost
dusíku v půdě apod.) se obecně nazývají
bioindikátory. Bioindikátory z řad me-
chorostů jsou např. epifytické mechy z
rodu šurpek (*Orthotrichum*) a kadeřavec
(*Ulota*).

Šurpky i kadeřavce (ty byly o něco
vzácnější) jste ještě kolem roku 1950



Kadeřavec obecný (*Ulota crista*)



Šurpek (*Orthotrichum* sp.)



mohli potkat prakticky na celém území
států. Pak přichází prudký zlom, nastává
rozmach průmyslu a automobilové do-
pravy, ovzduší je obohacováno oxidy
síry, dusíku, oxidem uhelnatým, olovem
a dalšími zdraví „prospěšnými“ látkami.
Nastává prudký ústup citlivých druhů
mechorostů a lišejníků. Šurpky a kade-
řavce společně s epifytickými lišejníky
např. vyhynuly v průmyslových oblas-
tech severních Čech a Slezska. V roce
1990 nastává další zlom, společenské
změny přinesly i jiný pohled na otázky
týkající se životního prostředí. Přichází
období prudkého snižování emisí, na trhu
se objevuje bezolovnatý benzín.

Uplynulo 15 let a výsledky se dostavi-
ly, šurpky a kadeřavce našly cestu zpět k
nám do Šluknovského výběžku. První
publikované nálezy pocházejí z roku
2003, od té doby počet lokalit i druhů
stoupá. Každý nález je v této oblasti ma-
lou senzací, protože poslední údaje o je-
jich výskytu jsou mnohdy starší 100 let!

Záleží jen na nás zda se z nových při-
chozích stanou „starousedlíci“, nebo zda
zůstanou jen vzácnými hosty.

Ivana Marková

Foto: autorka a Václav Sojka



O sokolech a lidech

Letošní rok jsme měli v parku čtyři úspěšná vyhníždění sokola stěhovavého. Celkem deset mláďat opustilo naši krajinu a vypravilo se do světa. To je bezesporu velký úspěch pro území velké pouhých 80 kilometrů čtverečních. Bez včasného nalezení hnízd, aktivní ochrany, ohleduplného přístupu lesní správy a návštěvníků by to ale nebylo možné.

Kriticky ohrožený sokol se stal symbolem ohrožení přírody vůbec. Nejen ve střední Evropě byl do konce osmdesátých let téměř vyhuben. Zejména vlivem chemických látek, ale i vlivem rušení na hnízdištích a černým vybíráním hnízd sokolníků. V poslední době se podařilo zásluhou ochránců (zejména saských) vrátit sokola do oblasti Labských pískovců.

Sokol je dravec lovcí zásadně ve vzduchu využívá své neobyčejné rychlosti. Hnízdit začíná **koncem března** a na vejcích sedí skoro měsíc. Nestaví si hnízdo z větví. Najde si dutinu (pec) s písčítým dnem ve vysoké skalní stěně. Do holého písku pak samice klade jedno až čtyři vejce. Problém je právě v tom **kladení vajec na holý podklad**. Po opuštění hnízda vyplašenou samicí tu **velmi brzy hrozí prochladnutí!** Stejný problém má roroh, výr a poštolka. Ovšem prochladnout můžou i vejce ostatních ptáků stavících si důkladná hnízda!

Sokol dokáže výjimečně zvládnout pohyb lidí hluboko pod hnízdní dutinou. Nedokáže v žádném případě ustát pohyb lidí v úrovni hnízda a nad hnízdem (už jen proto, že má neuvěřitelně dobrý zrak). Nevládne pohyb horolezců na protějším vrcholu, byť vzdáleném 200 metrů... nebo návštěvníky svačící na skále s úžasnou vyhlídkou mimo značené trasy... nebo kácení stromů kdekoli kolem hnízda...



Mláďe sokola.



Hodně podobně jsou na tom i ostatní ptáci.

Problém je také v tom, že sokol si **vybírámí místo svého hnízdění už v únoru a březnu**, kdy je ve skalách ještě klid.

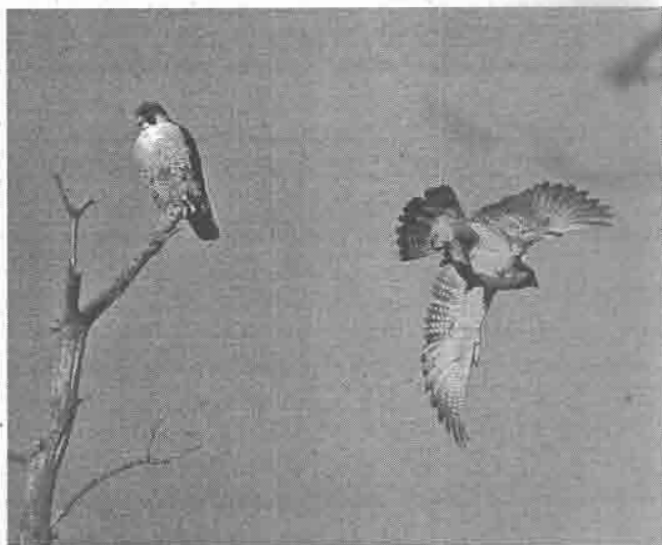
V dubnu, kdy už sedí na vejcích jsou skály najednou plné turistů, trampů a horolezců. První velký nápor lidí bývá o Velikonocích. Hodně hnízd nepřežije právě kritické velikonoční svátky znovuzrození...

Když se z vajíček vylíhnou malí sokolíci, trvá to ještě 40 dní než jsou schopni letu. Ale i potom hnízdo a okolí potřebují. Staří jim sem nosí potravu, nocují tu, schovávají se tu před nepohodou – mají tu domov.

Když to shrnu – **březen potřebují sokoli k páření a kladení vajec, duben znamená sezení na vejcích (nejkritičtější období), květen a červen potřebují k vyvedení mláďat**. Ne každý sokol pár začne hnízdit stejně, takže se může stát, že **některí sedí na vejcích ještě v půli května**. A těm se pak konec hnízdění protáhne až do července.

Co dodat? Přejme nejenom sokolům nejenom v NP České Švýcarsko, aby měli štěstí na lidi.

Václav Sojka



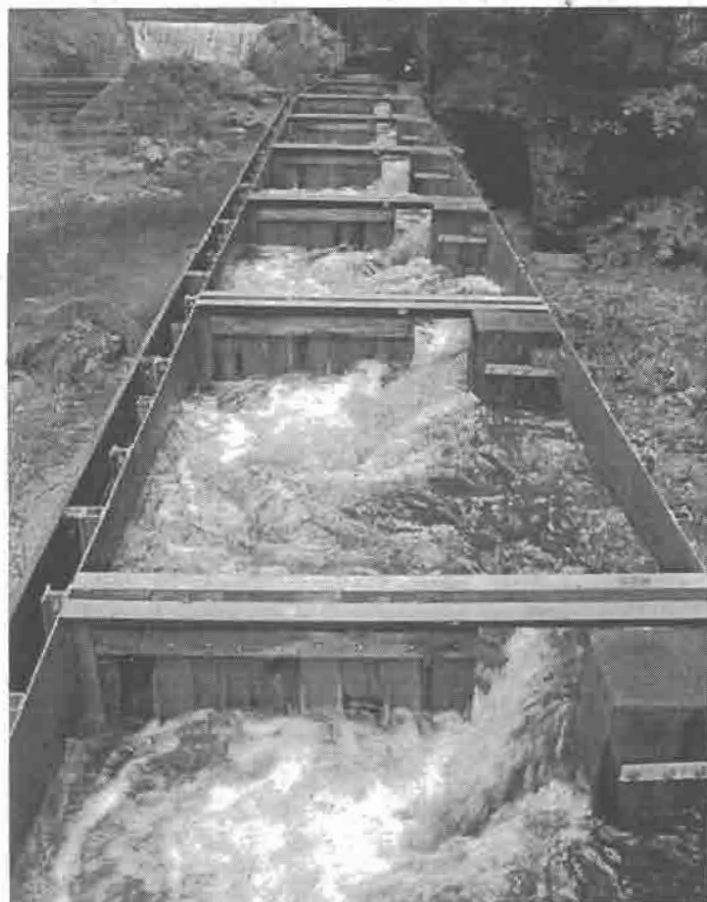
Sokolí námluvy.



Rybí přechody na Kamenici jsou v provozu!

Návštěvníci NP České Švýcarsko, kteří se letos v pohybují v soutěských řeky Kamenice, jsou možná překvapeni na první pohled záhadně vyhlížející stavbou u hráze zvedající hladinu pro provoz lodiček v Edmundově i Divoké soutěsce.

Již od roku 1998 probíhá v řece Kamenici (zejména v blízkosti Dolského mlýna) v rámci projektu „Losos 2000“ vypouštění plůdku lososa obecného (*Salmo salar*). Losos se v Kamenici zdrží 2-3 roky a postupně se vydává po proudu do Labe a posléze do Atlantiku. V oceánu se přebývá další 2-3 roky, po jejichž uplynutí se vrací do svých „rodných“ vod, aby zde splnil své poslání reprodukce; tj. aby se zde vytřel. Po celou cestu z Atlantiku na Dolský mlýn nenarazí na žádné nezdolatelné překážky, jediným problémem jsou hráze v soutěských Kamenice.



Rybí přechody na Kamenici. Foto: J. Drozd.

V návaznosti na tento projekt se v rámci krajinotvorného programu Ministerstva životního prostředí ČR, který se nazývá **Revitalizace říčních systémů ČR** a který mimo jiné zahrnuje i obnovu vodních nádrží a zprůchodňování vodních toků pro migrující druhy ryb, se přistoupilo i k vybudování dvou rybích přechodů na Kamenici.

Obě stavby o celkovém nákladu 8 mil. Kč byly dokončeny, zkolaudovány a uvedeny do provozu v letošním roce. Je nutno poznamenat, že vybudování přechodů zde bylo velmi náročné, a to zejména s ohledem na dopravu materiálu a naprosto minimální manipulační prostor. Stavba se navíc realizovala v 1. zóně NP, z čehož vyplývají i různá omezení, a bylo proto nutno zažádat o výjimku samotné MŽP. Výběrovým řízením na tuto zakázku prošla jako vítěz firma **Vodní stavitelství, s.r.o. z Českých Budějovic**, která se specializuje na výstavbu rybích přechodů a je mimořádně stavitelem všech rybích přechodů v NP Šumava. Troufám si říci, že podobná stavba nemá v ČR obdoby, a rád bych zde vyjádřil velké poděkování JUDr. Haně Kozákové, provozovatelce plavby v Soutěských, která nám maximálně vychází vstříc a bez jejíž pomoci by se stavbu nepodařilo realizovat.

Tyto stavby byly vybudovány zejména pro lososy, avšak hojně využívány budou i jinými rybími druhy, jakými jsou zejména pstruh a lipan.

Popřejme tedy rybíkům, ať jim jsou přechody k užítku i radosti!

Antonín Votápek



GE Elfun pro národní park

Potkáte-li bankovního manažera s pytlek odpadků, nemusí to znamenat, že dostal padáka....

Obrovská návštěvnost Národního parku České Švýcarsko se projevuje i zvýšeným množstvím odpadu rozptýleného zejména podél stezek. Rovněž říčka Kamenice přináší do NP hojnost pneumatik, ledniček, televizorů a PET-lahví, ale i velmi podivných předmětů těžko identifikovatelného původu.

Vlastními silami, bez pomocníků z řad dobrovolníků, by Správa NP České Švýcarsko situaci napravovala jen velmi obtížně. Zvláště pak, když každé deštivější počasí zapříčiní vzednutí hladiny, která přináší další odpad, každý sluneční den pak přivádí do parku více návštěvníků, více PET-lahví, více obalů od tatranek....

Každý rok naši věrní pomocníci, jakými jsou zejména KČT, ČSOP, o.p.s. České Švýcarsko, Schola Humanitas a další, jimž podobné aktivity dobře korespondují s jejich zaměřením, opakovaně vytáhnou do boje s odpadem, takže se po sezóně, alespoň co se odpadků týká, lesy přiblíží přírodě blízkému stavu.

Minulý rok i letos ovšem nastoupil v našem parku dosud naprosto neznámý fenomén. Opakovaně k nám přijížděla skupina dobrovolníků, kteří s ochranou přírody nemají jakoby nic společného: **GE Elfun.**

Přiznám se, že jejich nabídka mne zpočátku poněkud mátlá. „Bankovní úředníci“, jak jsem je pracovně nazval, budou uklízet bínec podél stezek? Byl jsem na ně vskutku zvědavý. Překvapili mne v tom nejpozitivnějším smyslu slova. Skupina se vždy rozdělila do menších týmů, které pečlivě vyčistily svěřené úseky v NP.

Začal jsem se zajímat o to, co GE Elfun vlastně představuje a jak celá věc funguje. Nuže:

GE Elfun je organizace zaměstnanců General Electric (v ČR a SR jsou to především zaměstnanci GE Money Multi-servis, a. s., GE Money Bank, a. s., GE Money Auto, a. s.), a to i bývalých zaměstnanců společnosti, kteří odešli do důchodu. Již od roku 1928 se její členové angažují při zvelebování naší společnosti a života svou dobrovolnou prací.

GE se snaží svou firemní kulturou maximálně podporovat dobrovolnickou činnost svých zaměstnanců, kteří mají možnost stát se členy a aktivními dobrovolníky právě ve sdružení GE Elfun, jež má dnes již více než 40 000 členů ve dvaceti sedmi zemích světa.

V České republice působí GE Elfun jako občanské sdružení od roku 2000 a za dobu své existence se jeho příznivci podíleli již na desítkách různých forem aktivit: organizované dárčování krve ve spolupráci s Červeným křížem, čištění lesa ve spolupráci s Nadací pro Jizerské hory, čištění Moravského krasu, sportovní a zábavné akce pro děti apod. Sdružení delší dobu také spolupracuje se Sjedenou organizací slabozrakých a nevidomých a Fondem ohrožených dětí Klokánek.

To, že do svých aktivit zahrnují i náš NP, je, myslím, chvályhodná skutečnost. Jsme tomu velmi rádi a doufáme, že i pro dobrovolné pomocníky je pobyt v našich lesích odměnou, prohloubí jejich mimo-pracovní vztahy a utuží týmového ducha. A přestože návštěvníci mdlejšího rozumu budou po lesích neustále rozhazovat další odpad, úklidové akce posílí dobrý pocit dobrovolníků v souladu s tím, co pravil kdysi jeden čínský mudrc: „Lepší zapálit alespoň svíčku, než nadávat na tmou.“

Antonín Votápek

Pozn. k poslední větě: Tento článek jsem psal ještě před požárem Mariiny vyhlídky, která se vzhledem údajně od svíčky. Proto přirovnání bertě opravdu jen velmi obrazně.



Dobrovolníci při čištění cisterny na Šaunštejnu.

Foto: Antonín Votápek



OPS ČESKÉ ŠVÝCARSKO

Křest kalendáře České Švýcarsko 2006

Obecně prospěšná společnost České Švýcarsko vydala nový obrazový kalendář na rok 2006 s názvem *České Švýcarsko - krajina plná tajemství*.

Nástěnný kalendář s působivými fotografiemi Zdeňka Patzelta a Václava Sojky byl slavnostně pokřtěn v sobotu 3. září v informačním středisku na náměstí v Krásné Lípě náměstkem hejtmána Ústeckého kraje, Radkem Vonkou, autory fotografií a ředitelem obecně prospěšné společnosti České Švýcarsko, Markem Mrázem. Křest proběhl v rámci oslav Dny Českého Švýcarska 2005, které přilákaly v sobotu do Krásné Lípy více než šest tisíc lidí. Po slavnostním křtu následovala v Galerii NPCŠ vernisáž výstavy velkoformátových snímků krajiny Českého Švýcarska Zdeňka Patzelta a Václava Sojky, kterou v průběhu dne navštívily stovky lidí. Výstavu připravila obecně prospěšná společnost České Švýcarsko, která byla jedním ze spoluorganizátorů sobotních oslav.

O nový kalendář, který je k dostání ve všech infocentrech Národního parku - ve Hřensku, Jetřichovicích, na Saule a v Krásné Lípě - je velký zájem. Jde již o třetí obrazový kalendář s fotografiemi Zdeňka Patzelta a Václava Sojky, který České Švýcarsko o.p.s. vydává,

letos v rámci projektu Propagační a informační kampaň, na nějž společnost získala grant ze strukturálních fondů EU - Společného regionálního operačního programu (SROP).

Tereza Morgensternová



Akt křtu právě probíhá...

Zleva: M. Mráz, R. Vonka, Z. Patzelt, V. Sojka.

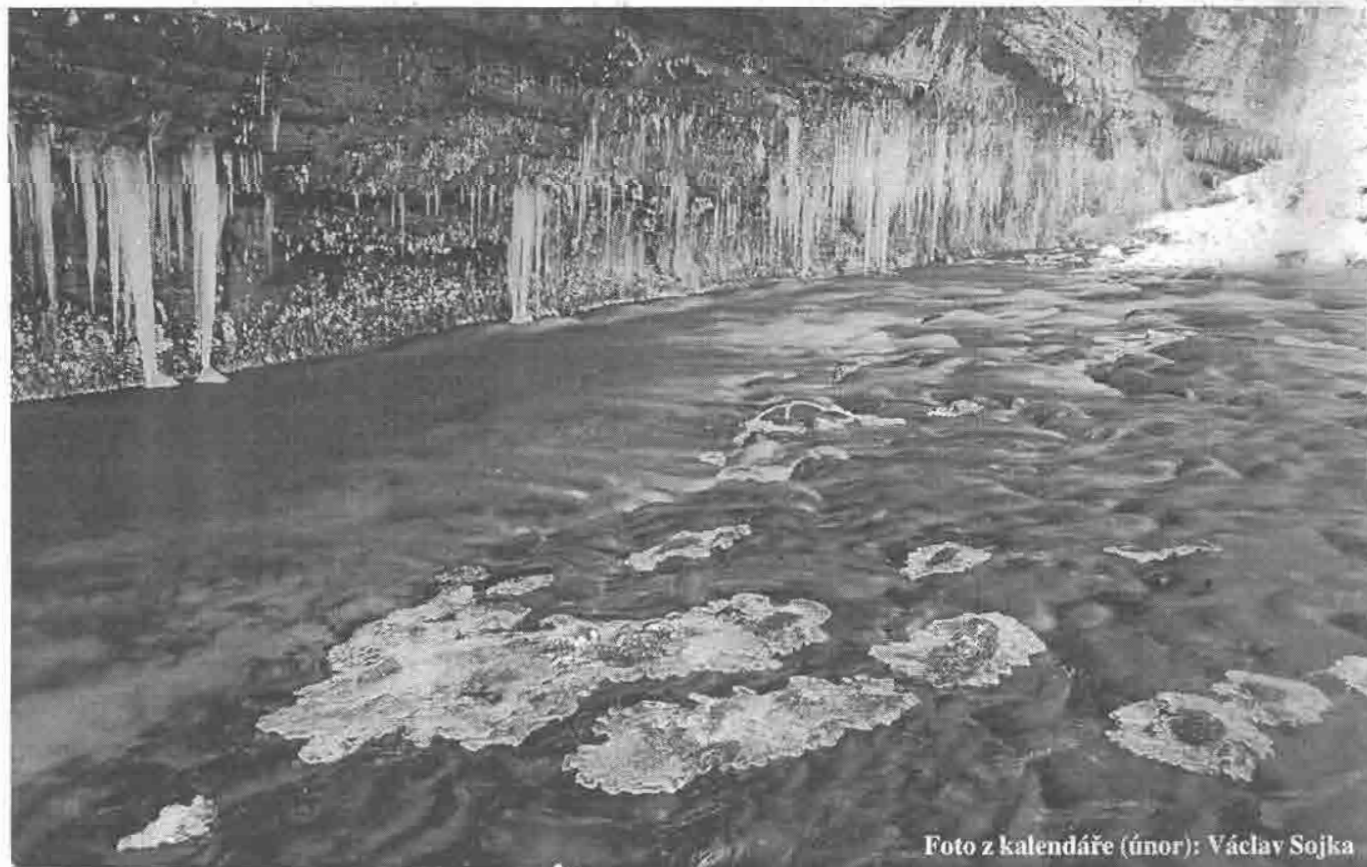


Foto z kalendáře (únor): Václav Sojka



Integrovaný management ekosystémů v severních Čechách

Projekt „Integrovaný management ekosystémů v severních Čechách“ je podpořen dotací ze Světového fondu životního prostředí (Global Environment Facility), a to prostřednictvím Rozvojového programu Organizace spojených národů (United Nations Development Program).

Projekt realizuje obecně prospěšná společnost České Švýcarsko na území obcí Doubice, Hřensko, Chřibská, Janov, Jetřichovice, Krásná Lípa, Růžová, Srbská Kamenice a Staré Křečany v období od dubna 2005 do března 2008.

Cílem projektu je podpořit šetrný rozvoj území Národního parku České Švýcarsko a jeho okolí, který by vyvážil zájmy ochrany přírody a sociálně ekonomické zájmy výše zmíněných obcí.

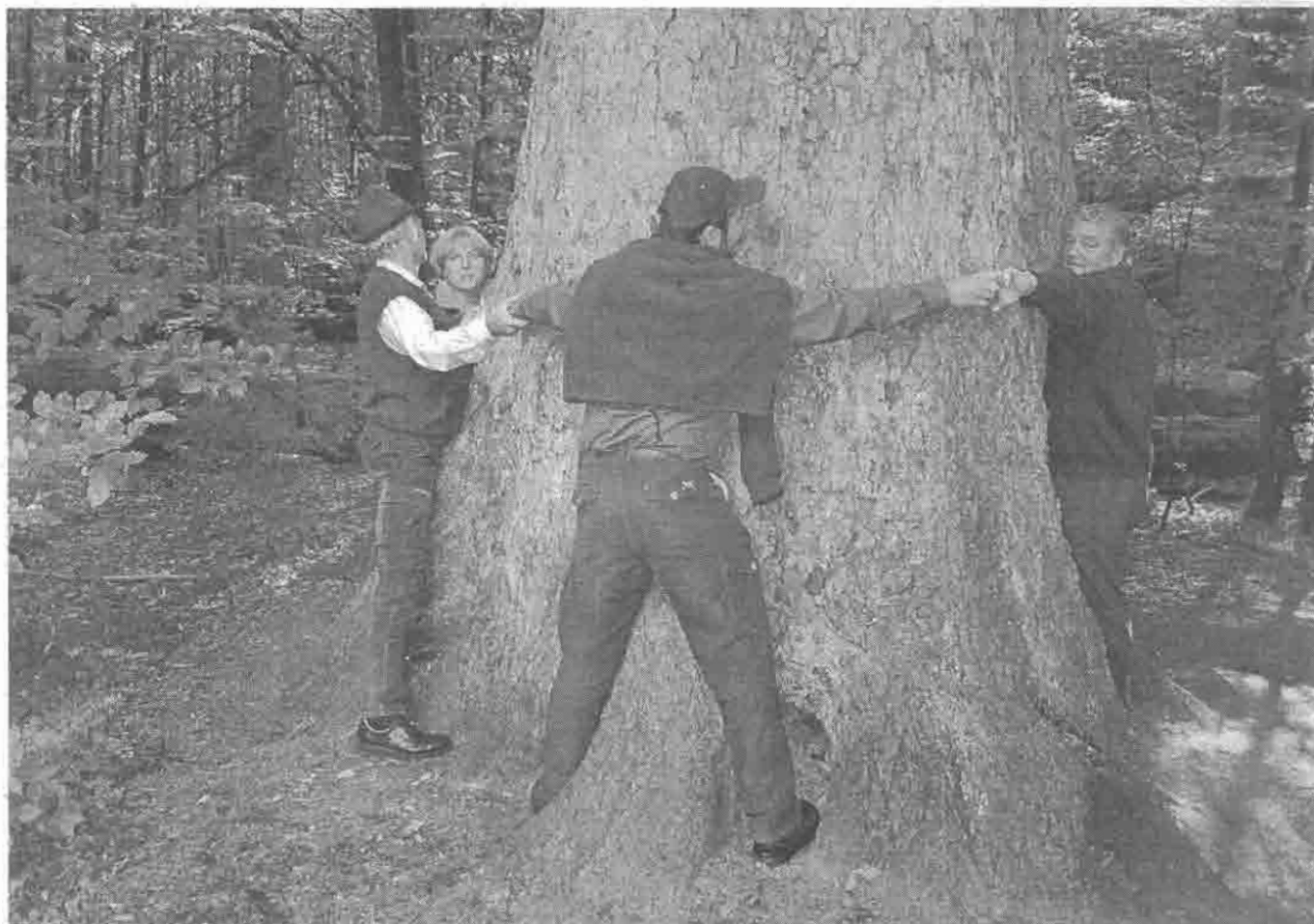
Jednou z významných oblastí projektu je i šetrné hospodaření v lesích. V souvislosti s tímto úkolem se na konci září uskutečnila třídní studijní cesta do Německa a Rakouska s cílem získat nové zkušenosti s hospodařením v lesích na územích s velkoplošnou ochranou přírody. Skupina lesníků ze Správy Národního parku České Švýcarsko navštívila Národní park Bavorský les a církevní les v majetku a správě kláštera Schlägl.

Vedle studijní cesty měli účastníci možnost prohloubit své znalosti v této oblasti i na dvou specializovaných seminářích.

Výsledek a přínos studijní cesty lze hodnotit velice pozitivně. Management lesních společenstev na území národních

parků vyžaduje speciální přístup, odlišný od zásad stanovených pro lesy hospodářské. Jednoznačně putným podkladem pro tento speciální přístup je managementová zonace území NP a stanovení konkrétních postupů podle jednotlivých lokalit. Naprostá většina účastníků cesty se shodla, že bezzásahovost (ponechávání lesa samovolnému vývoji) v lesních porostech národních parků s přirozenou druhovou skladbou je opodstatněná a správná. V průběhu studijní cesty byly účastníkům jak teoreticky, tak prakticky vysvětleny principy průběhu přirozených procesů a jejich účelné uplatňování při lesnických zásazích na území NP.

*Text zkomponoval a kolegy vyfotil
Antonín Votápek*



Starobylé jedle ve Watzlik-Hain



Toulky Zadní zemí a krajem sv. Zdislavy

Putovní tábor oddílu Ranger za poznáním
Českého Švýcarska a Lužických hor
25. 7. – 5. 8. 2005

Členové hravého přírodovědného oddílu Ranger si během letošního léta prověřili svoji fyzickou zdatnost a táborské dovednosti opravdu důkladně. Jubilejní 5. letní tábor tohoto krásnolipského oddílu byl totiž putovní a jeho cílem bylo zblízka poznat krajinu Českého Švýcarska a zažít ji podobně dobrodružně jako M. Nevrlý, který ji ve své knize nazývá Zadní zemí. Během svého dvanáctidenního putování se oddíl na chvíli zatoulal i do Lužických hor, tedy do kraje sv. Zdislavy.

Na rozdíl od předchozích let, kdy jsme se jen ve své fantazii během letního táboření dostávali spolu s hrdiny různých knih do dalekých krajů, letos jsme putovali opravdově od místa k místu, z kopce do kopce s velkými batohy, které s přibývajícím kilometry v nohou neuvěřitelně těžkly. V našem cestovním deníku se objevují zápisy ze Zadní Doubice, Tokáně, Mezní Louky, Hřenska a Soutěsek Kamenice, Srbské Kamenice a Růžáku, Staré Olešky, Lemberka a na závěr i z kopce Sokol v Lužických horách. Přepočteno na kilometry je to zhruba 100 km, přepočteno na puchýře na nohou to je průměrně 3 puchýře na člověka a přepočteno na otázky: „Kdy už tam budeme?“ asi milión...

O dobrodružství nebylo nouze a svou odvahu jsme museli prokázat několikrát: při večerním putování k Vlčí desce, při strašlivé bouři, která nás našťastí zastihla v kempu a jejíž následky jsme pak mohli vidět téměř na každém kroku našeho putování, při nošení batohů na spálených ramenou z celodenního koupání a



Na Růžáku.

slunění na koupališti v tropických vedrech, při nočním útoku myši na podlažku stanu, která bohužel jejich ostrému chrupu podlehla. Největší přírodovědecký úlovek učinili jen někteří z nás. Poštěstilo se jim pozorovat sokoly, jak učí mláďata lovit za letu divoké holuby. Vedle přírodovědných poznatků jsme rozšířili i své vzdělání v oboru historie. Navštívili jsme hrad Lemberk a muzeum sv. Zdislavy. Nejvíce nás ovšem zaujala bazilika sv. Vavřince a Zdislavy v Jablonném v Podještědí, kde bylo možné spatřit v relikviáři Zdislavinu lebku, podle které byla i zkonstruována podoba této svěťice.

Z Jablonného jsme se už spolehli na vlak, který nás dovezl zpět do Krásné Lipy.

Doufáme, že i přes únavu, která se zákonitě nastřádala za ty dny pochodování s batohem na zádech, se Rangerům tento tábor zapíše do paměti jen v dobrém, a že na místa, která jsme společně navštívili, se budou s radostí vracet i po letech a vyprávět ostatním: „Tak tady jsem tenkrát byl, měl jsem zrovna obrovské puchýře a už se mi vůbec nechálo šlapat do kopce...“

Na realizaci tábora se podílely následující organizace: SDM Tilia Ústí nad Labem, Správa Národního parku České Švýcarsko, České Švýcarsko o.p.s. a ZŠ Krásná Lípa. Všem, kdo nám s organizací pomohl, děkujeme.

Jarmila Vrtílková



Něco o webu aneb ze života propagandy

Je tomu již více než rok, co jsme na Správě NP usoudili, že stávající webové stránky jsou již skutečně nevyhovující, že kromě nového designu je třeba i přímé komunikace s veřejností formou diskusních fór, anket. Prostě a jednoduše – nejen nový kabát, ale i obsah, správa, způsob aktualizace a další.

Z předložených se nám nejvíce zamlouvala nabídka od královéhradecké firmy T-Mapy, se kterou jsme uzavřeli smlouvu na tvorbu a správu parkových stránek www.npcs.cz, nových a společně se Správami NP Saské Švýcarsko a CHKO Labské pískovce plněných a spravovaných stránek www.labskepiskovce.cz, a dále pak *intranetu* pro naši organizaci.

Porodní bolesti byly dlouhé. Třeba jen vyškolit a přesvědčit (a dosud ne zcela úspěšně)

vlastní zaměstnance, že správa jednotlivých kapitol je skutečně jen na nich, na jejich invenci, ale i zodpovědnosti. Že texty mohou zastarat jen v tištěné podobě, že v elektronické se něco takového nesmí stávat... Nicméně je parkový web v tento čas z globálního pohledu hotov včetně fotogalerie a i jakási komunikace s veřejností začíná fungovat.

Web o přírodě Labských pískovců je na tom přes kvantum odvedené práce výrazně hůře. Německá část není stále hotova a mnoho času ještě zaberou překlady české části do němčiny a naopak. S jeho dokončením nelze počítat dříve, než v horizontu dvou let. Pak by měl ale uspokojit skutečně všechny zájemce svou komplexností informací – jak laiky, tak odbornou veřejnost či diplomanty.

Tyto stránky neobsahují informace pro turistickou veřejnost (ubytování, dopravní spojení apod.).

Intranet začíná pomalu tvořit jakousi střechu, propojovací článek mezi sídlem Správy NP v Krásné Lípě a pracovišti v Jettřichovicích (lesní správa a strážní služba) a ve Hřensku (skalní četa). Pomocí VPN na bázi GPRS jsou všechny tři lokality v současné době propojeny a mohou spolu sdílet jak intranetová, tak další potřebná data (alespoň ta menších velikostí). Přístup k intranetu mají v uvedených lokalitách všichni zaměstnanci, všichni mají také práva k editaci. V současné době jich toto plně využívá asi dvacet procent a k občasně návštěvě dalších cca dvacet procent.

Vše chce svůj čas.

Petr Kočka



Výprava do Zapomenutého kraje

Terénní výukový program pro školy v Národním parku České Švýcarsko

Není jistě náhodou, že se mezi trempy i dalšími milovníky a obdivovateli Českého Švýcarska vžil pro tento kraj romantikou vonící název Zadní Země (M. Nevrlý – Chvály Zadní Země). Skutečně, Národní park České Švýcarsko nalezneme v jednom z nejzastřenějších koutů České republiky – na jihozápadním okraji Šluknovského výběžku. A právě díky této odlehlosti, umocněné dlouhou a pohnutou historií lidského osídlení zdejší krajiny, si České Švýcarsko až do dnešních dob podrželo onen nedotčený, romantický a tajemný ráz, který sem láká turisty tuzemské i zahraniční. Značka „NÁRODNÍ PARK“, příslušející v České republice jen čtyřem chráněným územím, je samozřejmě pro návštěvníky velkým lákadlem, stejně jako čerstvý „eurocertifikát“, který zařadil zdejší „přírodní ráj“ do soustavy chráněných území Evropské unie **NATURA 2000**.

Každý chce ochutnat z tohoto lákavého poháru plného nespoutané přírody a stop po zašlých (a odešlých) generacích lidského rodu. Někomu stačí jen nepatrně svlažit rty, někdo si svůj „lok“ vychutnává jako zkušený znalec vína, jiný k němu potřebuje přikusovat hamburger. Příroda určitě nejméně odmění ty druhé, tj. informované, trpělivé a nespíchnající návštěvníky, kteří vědí, jak svůj pobyt v NP prožít. Naši snahou je, abych těch „znalců vína“ bylo co nejvíce, na úkor těch ostatních. A kde jinde začít s jejich výchovou, než u dětí? Právě pro ně je určena řada zážitkových programů, které jim mají přiblížit krásy Národního parku. Jedním z nich je i terénní výukový program „Zapomenutým krajem skalních věží“.

Tento program (můžeme také říci „hravá exkurze“) připravila Správa NP České Švýcarsko a krásnolipská ZO ČSOP Tilia pro žáky 2. stupně základních škol a od května letošního roku si ho mohou objednat školy z celé České republiky. Během programu, probíhajícího v Kyjovském údolí v severní části Národního parku, se děti formou her a vyprávění dozvídají zajímavosti ze života zvířat, rostlin i zdejších lidí. Velmi členitý terén, zahrnující jak osluněné vrcholky pískovcových skal a pískovcové plošiny, tak chladná, vlhká a zastíněná dna hluboce zaříznutých soutěsek protékajících

potůčky a říčkou Křinicí, nabízí pestrou paletu přírodních stanovišť, o každém z nichž by mohl vzniknout samostatný výukový program. Úkolem tohoto programu je však ukázat dětem přírodu jako úžasné divadlo, jehož celkový „provoz“ záleží na souhře všech členů a v němž vše souvisí se vším. A tak se během programu dostane jak na „kulísáky“ (pískovcové skály), tak na „hlavní hrdiny“ (ohrožené druhy zařazené do seznamů evropsky chráněných druhů soustavy **NATURA 2000**, jakými jsou čap černý, výr velký či sokol stěhovavý).

Značná část programu je věnována samostatné aktivní práci dětí, které se tak učí poznávat přírodu „vlastními rukama, očima i ušima“. Během exkurse se např. na chvíli promění v lesníky provádějící výzkum lesního porostu, v geomorfology pátrající po bizarních skalních útvarcích, v botaniky zjišťující, proč tady horské druhy rostlin rostou v tak nízkých nadmořských výškách. Ale to ještě není všechno! Další zastávka je pro změnu věnována ornitologickému výzkumu ptáčích fauny a na závěr je tu malý hydrobiologický průzkum říčky Křinice. To vše je okořeněno ještě o horolezecký výstup,

dvě pohybové hry na netopýry a na výří rodinku, skládáním puzzle a líčením bájných i skutečných příběhů o lidech a jejich osudech spjatých se zdejší krajem. Cílem výukového programu určitě není spolykat co nejvíce kilometrů (na účastníky jich nečeká více než dva a půl), ovšem vzhledem ke zmíněné členitosti a náplni programu, se jeho časová délka pohybuje okolo tří hodin.

Zaujal vás „Zapomenutý kraj skalních věží“? Pak není nic jednoduššího než si tento program u nás objednat na adrese ČSOP Tilia tzkrasnybuk@centrum.cz, tel. 412 383 113, podrobnosti k programu se dozvíte i na adresách r.nagel@npcs.cz, tel. 412 354 048, 737 276 857 a <http://ekovychova.natura2000.cz>. Těšíme se na shledanou v Národním parku České Švýcarsko!

Celý program vznikl v rámci mezinárodního projektu „NATURA 2000 – Lidé přírodě, příroda lidem“ financovaného Evropskou komisí, DG Environment. Hlavním realizátorem a koordinátorem projektu v České republice je národní kancelář Regionálního environmentálního centra pro střední a východní Evropu (REC ČR).

Richard Nagel



Součástí terénního programu je i malý hydrobiologický průzkum říčky Křinice.



Uklidíme svět 2005

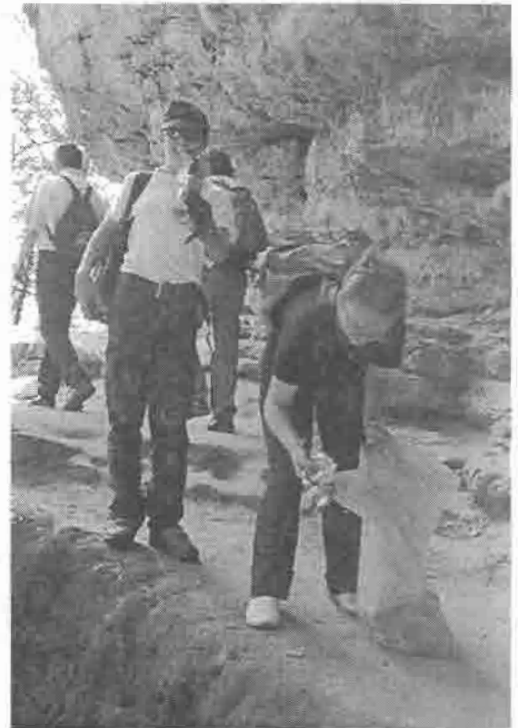
Správa Národního parku a Obecně prospěšná společnost České Švýcarsko se již tradičně připojily k celosvětové kampani Clean up the World!

V neděli 25. září v půl jedenácté dopoledne bylo možné spatřit u hotelu Mezní Louka v Národním parku České Švýcarsko shluk lidí, dětí i dospělých, kteří se rozhodli spojit v tento krásný slunečný den výlet do přírody s její praktickou ochranou. Šlo o účastníky úklidové brigády v Národním parku, kterou společně uspořádaly Obecně prospěšná společnost České Švýcarsko, Správa NP České Švýcarsko a podpořila firma PAAL, s.r.o.

Cílem brigády původně bylo vyčistit od odpadků, které za sebou zanechali nepořádní turisté, okolí Gabrieliny stezky vedoucí z Mezní Louky na Pravčickou bránu. Jde o jednu z nejméně navštěvovaných cest v Národním parku, která pravidelnou „očistnou kúru“ po turistické sezóně opravdu potřebuje. Zářijové sluníčko a lákavá odměna pro všechny účastníky brigády (volný vstup na Pravčickou bránu) přilákaly však tolik účastníků (celkem 79), že se nakonec místo jedné cesty uklízelo cest pět: Gabrielina stezka, cesta z Pravčické brány ke Třem pramenům, okolí silnice z Mezní Louky na Meznou, cesta z Mezné ke Třem pramenům a cesta od Šaunštejnu na Mezní Louku. Na akci se sjeli zájemci z Děčína, Varnsdorfu či Teplic, studenti Fakulty životního prostředí z Ústí nad Labem, studenti Biskupského gymnázia Varnsdorf, členové přírodovědného oddílu z České Lípy, krásnolipský oddíl RANGER, děti z dětského domova z Lipové aj.

Úklid přinesl očekávané „ovoce“ v podobě deseti pytlů nejrůznějších odpadků, od obalů od sušenek přes hliníkové plechovky od piva a limonád až ke starým rezavým plechovkám a rozbitým skleněným lahvím. Objemově velkou část odpadu tvořily „nezníčitelné“ PET lahve, které byly sbírány do zvláštních pytlů na recyklovatelný odpad.

Opět se potvrdilo známé magické pravidlo o tom, že např. prázdné (a tedy lehčí) lahve nebo plechovky tíží některé turisty v batozích mnohem více než nádoby plné. A proto je potřeba se jich okamžitě zbavit. Jinak si totiž nelze vysvětlit to množství odpadků na cestách i v jejich okolí. Některé odpadky v přírodě vadí „jen“ esteticky, jiné však mohou představovat vážné nebezpečí pro velké i menší živočichy (zeptejte se na to smy se zarostlým skleněným střepem v noze...). Pravidlo propagované ochránci přírody „Co si s sebou do přírody přinesu, to bych si měl také odnést“ by se proto mělo stát samozřejmou normou chování všech kulturních lidí. A počítáme se přeci ke kulturním a civilizovaným národům. Nebo ne...? **Richard Nagel**



Záběry z úklidu národního parku



České Švýcarsko - zpravodaj Správy Národního parku České Švýcarsko, ročník 4, číslo 2/2005, č. reg.: MK ČR E 13314.
Vydává: Správa Národního parku České Švýcarsko, Pražská 52, 407 46 Krásná Lípa, tel./fax: +420-412 354 055.
Redakce: Natalie Belisová. Spolupráce: Handrij Härtel, Marek Mráz, Zdeněk Patzelt, Václav Sojka. Grafická úprava: Pavel Panenka - panenka@principdc.cz. Tisk: Delta Print, Říční 66, Děčín 32. Vyšlo v listopadu 2005. Neprodejné.

Canon - hlavní partner NP České Švýcarsko